

וברמב"ן נראה שיש לו שיטה שלישית. דכתב (במלחמות ובחידושים) דמצילין תורה שבע"פ ותרגום אונקלוס ויב"ע משום עת לעשות לה', אבל לא תרגום בשאר לשונות. ותמה עליו הר"ן (מג. סוד"ה גמ') דכיון שהתירו תרגום משום עת לעשות לה' מ"ש תרגום בלשון הקדש ומ"ש תרגום בשאר לשונות. והרי רס"ג כתב ספר שלו בלשון ערבי. ובחזו"א (סי' ס' אות י"ג) הסביר שאין חילוק הרמב"ן בין מיני תרגומים, אלא דתרגום אונקלוס הוא חלק מתורה שבעל פה ויש לנו צורך ללומדה וה"ה ספריו של הרס"ג, ומה שבא הרמב"ן לאפוקי זה תרגומים של הדיוטות לשאר לשונות.

במחלוקת רב הונא ורב חסדא למ"ד לא ניתנו לקרות בהן רב חסדא נתן טעם דבזיון כתבי הקדש להא דמצילין. ועי' בשו"ת אבנ"ז (יו"ד סי' שע"ו) שהסביר דלכו"ע בניתנו לקרות בהן מצילין מפני שניתנו לקרות בהן. ובלא ניתנו לקרות בהן נחלקו אם מ"מ מצילין מפני בזיון כתבי הקדש, ולרב הונא לא מחשבין בבזיון כתבי הקדש. ובספר מורשת משה (חלק הציונים עמ' שע"ה) העיר דמשמע מסוגין דאף רב הונא מודה דמצילין מפני בזיון כתבי הקדש אף היכא דלא ניתנו לקרות, ורק נחלקו לענין מתי יש בזיון כתבי הקדש. דמצינו דמצילין ס"ת שיש ללקוט פ"ה אותיות, אף שא"א לקרות בו. וכן מצינו דמצילין גליונין של ס"ת, אף שא"א לקרות בו. ורק בשאר לשונות ס"ל דאין קדושת כתבי הקדש כלל.

אך העיר הרב יצחק מאיר אורבך (שלמי יוסף שבת ח"ג סי' ת"ג) דאפשר דהא דמצילין ס"ת שיש ללקט פ"ה אותיות היינו דוקא היכא דהתיבות במקום א' דניתן לקרות בהן, דרק בכה"ג יש קדושת כתבי קדש, אבל היכא דלא ניתן לקרות וכגון תורה שבע"פ, אף בזה"ז, אין קדושת כתבי קדש. וזהו הסבר שיטת הרמב"ם דאף בזה"ז אין מצילין תורה שבע"פ דאין קדושת כתבי קדש כיון דבעיקרון א"א לקרות בהן. ולשאר הראשונים אין דין הצלה תלוי על קדושת כתבי קדש אלא על אי בפועל ניתן לקרות בהן.

ואפשר שיש מקום לחלק בין דין מצילין כתבי הקדש מפני הדליקה לבין איסור שריפתן

(קטו). **הצלת כתבי קדש**. נחלקו רב הונא ורב חסדא בהיו כתובים בתרגום או בכל לשון אי מצילין מפני הדליקה. ואיתא בגמ' אליבא דמאן דאמר ניתנו לקרות בהן דכולי עלמא לא פליגי דמצילין כי פליגי אליבא דמאן דאמר לא ניתנו לקרות בהן רב הונא אמר אין מצילין דהא לא ניתנו לקרות בהן רב חסדא אמר מצילין משום בזיון כתבי הקדש, ע"כ. ולהלכה פסק הרי"ף (מג.) דהלכה כרב הונא דהי' רבו של רב חסדא. וכן פסקו הרמב"ם (פכ"ג שבת הכ"ו) והשו"ע (סי' של"ד סי"ב). [ובפסקי רי"ד (ד"ה תנן) פסק כרב חסדא, דכיון דהגמ' תלתה פלוגתתם על מחלוקת תנאים בברייתא בין חכמים ור' יוסי, הלכה כרבים, וע"פ התלייה יש לפסוק כרב חסדא.]

וכתבו התוס' (ד"ה אליבא), "והשתא ספרים שלנו מצילין דנתנו לקרות בהן משום עת לעשות לה' הפרו תורתך". וכן פסק בעל המאור (מב:-מג.), "ועוד נ"ל כיון שהתירו בדורות האחרונים לכתוב תרגום והלכות איידי דבציר ליבא ושכיח שר השכחה וסמכו על הא דר' יוחנן וריש לקיש דמעייני בספרא דאגדתא בשבתא משום דכתיב עת לעשות לה' הפרו תורתך אמרו מוטב שתעקר אות אחת מן התורה ולא תשתכח תורה מישראל כדאי' במס' תמורה בפ' יש בקרבנות היחיד וכן נהגו לכתוב ברכות הרי נתנו כולם לקרות בהן ומצילין את כולן". וכן פסק בשו"ע (שם), "כתבי הקדש מצילין האידינא מפני הדליקה וקורין בהם, אפ"ל כתובים בכל לשון ואפ"ל כתובים בסם ובסיקרא (פי' מיני צבעונים) ובכל דבר".

אך ברמב"ם (שם) לא משמע כן, שכתב, "מותר להציל כל כתבי הקדש שיש בחצר לחצר אחרת שבאותו המבוי ואע"פ שלא עירבו ובלבד שיהיה למבוי שלש מחיצות ולחי אחד, והוא שיהיו כתובין אשורית ובלשון הקדש אבל אם היו כתובין בכל לשון או בכתב אחר אין מצילין אותן אפילו היה שם עירוב ובחול אסור לקרות בהם אלא מניחין ק במקום התורף והן מתאבדין מאליהן". ולא חילק הרמב"ם בין זמניהם לבין זמנינו. וכן העיר הב"י.

ביד. דפסק הרמב"ם (פ"ו יסודי התורה ה"ח), "כתבי הקדש כולן ופירושיהן וביאוריהן אסור לשורפם או לאבדם ביד והמאבדן ביד מכין אותו מכת מרדות". הרי פסק שיש איסור לאבד אף תורה שבעל פה, אף דאין היתר להצילו מפני הדליקה. וכן העיר בשו"ת באר שבע (סי' מ"ג). ובאמת כן מבואר ממתני' דאף באין קורין בהם טעונים גניזה. וכתב בשו"ת מנחת יצחק בתשובה בענין הדפסת דברי תורה בעיתונים (ח"א סי' י"ז) דאולי זוהי כוונת ההג"מ (אות ק) שהביא מעשה דר' יוסי דרצה להעיר דאף להרמב"ם יש איסור לשרף תורה שבע"פ אף דאין חיוב הצלה. וע"ש שהעיר דמהשו"ע משמע שהבין דדין גניזה במתני' הוא דוקא להציל בשבת ממקום שיכול לאבד.

(ק"ז): **אכילת פת עירוב תבשילין.**
איתא בגמ' בי אמי ורבי אסי כי מיקלע להו ריפתא דעירובא שרו עילויה (פירש"י ברכת המוציא) אמרי הואיל ואיתעביד בה חדא מצוה ליתעביד בה מצוה אחרינא, ע"כ. וכן הביא הרמ"א להלכה (סי' שצ"ד ס"ב) דאם מערב עירובי חצירות בכל שבת יש לבצוע עליו בשחרית. ומקורו במנהגים של מהר"א טירנא שהביא בדרכי משה שכתב כן גם לגבי עירוב חצירות וגם לגבי עירוב תבשילין. ובהגהות על הטור (מהדורת תומר דבורה הע' ה) העיר דכן משמע מרש"י (ברכות לט: ד"ה ריפתא). והסביר המ"ב (סק"ד) דהי' ראוי לבצוע עליו בערב, אלא דפעמים אוכלים קודם חשיכה. ולענין עירוב תבשילין כתב המאירי בסוגיין, "מגדולי החכמים כשהיה מזדמן להם פת של עירובי תבשילין היו בוצעין בו בליל שבת שכבר הוכנו צרכי שבת שמאחר שנעשית מצוה אחת באותה הפת ראוי לעשות בה מצוה שנית". ועי' בהגהות ר"פ על הסמ"ק (סוסי קצ"ד אות ב) שהעיד על מנהג אחר בענין אכילת פת עירוב תבשילין מאותו הטעם, "ונהגו העם להצניע ככר ערובו עד שבת בשחרית לבצוע עליו ברכת המוציא אחרי כי התחילו בו לעשות מצוה".

ושיטה שלישית מצינו במנהגי מהרי"ל (הל' עירוב תבשילין אות י') שכתב, "ורשאי לאכול העירוב בליל שבת לבצוע על הככר אך הנהיג מהר"י סג"ל להניח ככר העירוב ללחם משנה בליל שבת ובשחריתו ובסעודה שלישית היה בוצע עליו". ומנהג זה הביא המ"ב (סי' תקכ"ז ס"ק י"א). [וכן כתב המהרי"ל לענין עירוב חצירות (אות ה)], "בליל שבת ובשחריתו

אני מניחו ללחם משנה תחת הפת שאני בוצע עליו ואמר דגם בליל שבת יכולין לאוכלו דהא קנה בין השמשות רק חביב עליו להרבות בו מצוה". וצ"ב למה לענין עירוב חצירות נראה שהי' בוצע עליו בשחרית ואילו לענין עירוב תבשילין כתב שהי' בוצע עליו בסעודה ג'. [וז"ל שו"ע הרב (סכ"ה), "ויש נוהגין שלא לבצוע עליו עד סעודה ג' של שבת כדי לעשות בו מצות הרבה שמניחין זה הככר ללחם משנה בסעודה הראשונה ובסעודה שניה של שבת ובסעודה ג' בוצעין עליו". ובספר שמירת שבת כהלכתה (מהודרה ב' פ"ב הע' ל"ה) הביא מהגרשז"א דאלו הנוהגין לבצוע על ב' ככרות ללחם משנה יבצעו על פת העירוב תבשילין בליל שבת. וע"ע בספר עירוב תבשילין הערוך (סי' כ"ו אות ג' והע' ח' י"א)].

וע' בספר עירוב תבשילין הערוך (שם אות ח' והע' כ"א) שהביא מנהגים בנוגע לאכילת התבשיל או לאוכלו בליל שבת או בסעודה ג' או להשתמש בכיזים לעשות ציביל"ל לסעודת שחרית. ובענין הואיל ואיעביד בה חדא מצוה וכו' ע"ע בשו"ת בצל החכמה (ח"ג סי' ס"ח).

(ק"ז): **לחם משנה.** בענין אי צריך לחתוך ב' ככרות עי' רשב"א ומאירי בסוגיין, רשב"א ברכות לט: ד"ה ר' זירא, רמב"ם פ"ז ברכות ה"ד, שו"ע סי' רע"ד ס"א ומ"ב סק"ד, דעת זקנים פרשת בשלח טז, כב. בענין השתמשות בככר א' שאינו ראוי לאכילה עי' שו"ת פרי השדה (ח"ב סי' פ"ח) בענין מצה בע"פ שחל להיות בשבת ופמ"ג (סי' רע"ד מ"ז סק"ב) בענין פת עכו"ם. בענין ככר קפוא עי' שו"ת מנחת יצחק (ח"ט סי' מ"ב), שו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' ל"א), שש"כ (ח"ב פנ"ה סי"ב והע' ל"ט), ושו"ת ציץ אליעזר (חי"ד סי' מ').

החבורה הבאה תתקיים אי"ה בליל שני אחר תפילת מעריב הנושא: לחם משנה (ק"ז):